

Et Par Bemærkninger
til Hr. Mogens Lebech Frederiksens Afhand-
ling „Af Elbo Herreds Historie“ i „Samlinger
til jydsk Historie og Topografi
4. Række 6. Bind“.

Side 202 skriver han, at ved Aadalene lagdes Byerne Erritsø og Hyby. Jeg kender ingen Aær ved Erritsø og heller ikke i Nærheden af det Sted, hvor det gamle Ullerup Sogns største By Hyby har ligget; men i begge de 2 Dalstrøg er et Par mindre Vandløb: Erritsø Bæk og Ullerup Bæk; ved det sidste Vandløb eller i Nærheden deraf har nemlig foruden Hyby ogsaa Byerne Ullerup, Hannerup og Stovstrup ligget, ogsaa et Par andre af Herredets Byer, Egum og Stollerup, ligger ved et mindre Vandløb, »Egum Møllebæk«. — Han fortæller ogsaa, at ved Elbodalen Rand knejser 3 hvide Kirketaarne. Jeg ved ikke af, at der er mere end 2, nemlig Bredstrup og Tavlov; thi Kirken i Egeskov, som der maaske tænkes paa, ligger jo c. 1 Mil øst for Elbodalen, saa den kan ikke siges at knejse ved dens Rand. — Det hedder bl. a. ogsaa i Afhandlingen, at Torperne drog deres Marker sydpaa over Landet, kun levnende den brede Skovbremme mod Strandsiden. Denne Beskrivelse passer dog vist næppe.

Fra det Sted, hvor Fredericia nu ligger, har der sandsynligvis gaaet et Skovbælte mod vest helt ind i Tavlov Sogn, ja maaske gennem hele Herredet. Langs den Dal, hvori Erritsø Bæk løber, er der jo endnu et ret stort Skovparti: Hannerup, Fuglsang og Stovstrup Skove, og at disse Skove har strakt sig længere mod vest, derpaa tyder Navnene: »Thingskoven« og »Havlykke« syd for Himmerighus og den Bebyggelse i Tavlov Sogn (4—5) Gaarde og nogle mindre Ejendomme, der kaldes »Taarup Østerskov«, skønt her ikke længere findes Skov. Ladegaards Skov i Erritsø Sogn har sandsynligvis gaaet sammen med disse Skove. Mens jeg var Lærer ved Egum og Stovstrup Skoler (i c. 26 Aar), kom jeg ofte sammen med den tidligere Ejer af Gaarden »Himmerighus«, Jens Hansen Uth, og han meddelte mig, at hans Gaard forhen havde været Skovfogedbolig og kaldtes »Enemærke«. 1765 tilhørte Stedet i en kort Tid Ejeren af Sønderbygaard, Niels Jørgensen Bang. Jeg tror ikke, at Stedet er det samme som den »Brandenborg Tofte«, som Kong Kristian II i sin Tid ved Dom tilkendte Manden paa den gamle Selvejrbondegaard »Taarupgaard« i Tavlov Sogn. Denne Toft har ganske sikkert ligget i Taarup. (Se H. Knudsens Bilag til Afhandlingen om Kolding Rytterdistrikts Selvejrbønder, Side 413 i »Samlinger til jydsk Historie og Topografi« 4. Række IV Binds 4de Hefte.) — Lebech Frederiksen mener, at den forsvundne By Husby, der tillige med Rerslev har ligget delvis i Bredstrup og Ullerup Sogne, har ligget i Nærheden af Himmerighus. Dette betvivler jeg meget. Den har ganske sikkert ligget nord for Stovstrup og Gaarden Kobbøl. 1780 kaldes en Gaard, der laa nordvest for Kobbølgaard, »Husbygaard«. (Se forøvrigt J. J. Ravn: »En Historisk Topografisk Beskri-

velse af Sognene i Holmans og Elbo Herreder« Side 294.) Af gamle Skøder fra Stovstrup og af Marknavne slutter jeg, at den nedlagde By Rerslev har ligget vest for Stovstrup; en gammel Mand, der var født i denne By, fortalte endog et Sagn om, at paa et bestemt Sted dør havde der ligget en Gaard, som kaldtes »Rislev-gaard«. Tienden, som Pastor Bredsdorff i »Aarvog for Dansk Kulturhistorie fra 1894«, Side 43, omtaler, der svares af de Jorder i Ullerup Sogn, som har hørt til de 2 forlængst forsvundne Byer, er lige til den nyeste Tid svaret til Præsteembedet i Bredstrup. Tienden svaredes baade af Beboerne i Stovstrup og Egum. Det gamle Hartkorn, hvoraf denne Tiende svaredes, var c. 17 Tdr., efter det ny Hartkorn c. 40 $\frac{3}{4}$ Td., deraf var de c. 2 $\frac{1}{2}$ Tdr. lagt paa Jorder, som hørte til Egum By; oprindelig var det af Jord, den saakaldte Stallerup Mark, som hørte til 4 af de 9 Gaarde, som i sin Tid i Forbindelse med en Mølle, 1 Bol og et Par Huse udgjorde Egum By. De Jorder til Egum, hvoraf denne Tiende svaredes, har ganske sikkert i gamle Dage hørt til Husby; 1707 var der Strid mellem Beboerne i Stovstrup, Kobbøl og Egum om 8 Agre paa Husby Mark paa Brændagers Fald. Dette er ogsaa et Bevis for, at Husby har ligget mellem de 2 Byer og ikke i Nærheden af Himmerighus. — Side 204 nævnes Hr. Niels Nielsen Alslevs Præsteberetning fra 1638. Den lyder jo saaledes: »Paa den vestre Side neden for Kongsted er en stor Aa, kaldet »Kongsted Hvand«.« Hr. Lebech Frederiksen skriver »Kongsted Vand«. Jeg ved ikke af, at man paa denne Egn bruger dette »H« foran »V«, naar Talen er om Navnet Vand, og mærkelig nok bruges Stednavnet »Hvand« endnu, men nu er det ikke Aaen, der bærer Navnet, men nogle Jorder og Ejendomme ved den saakaldte »Ribevej«, der kaldes

»Hvand«. En Gaard vest for Aaen i Herslev Sogn kaldes »Hvandlund«, og et Par Huse øst for den »Hvand«. Aaen kaldes vist almindelig »Spangaa« efter Spanget vest for Bredstrup. — Slægten Vinds Stamfader troede jeg var Henrik Vind til Rønshave i Smidstrup Sogn og ikke hans Søn Iver Vind til Starup (Grundet). 1525 og 1536 skrev Henrik Vind sig til Rønshave, 1547 til Vellinggaard.

J. J. Ravn.

GENSVAR

Jo, det er vist rigtigt nok, at Henrik Vind, Slægtens Stamfader, sad paa Rønshave, og først hans Søn Iver blev gift til Starup.¹⁾ Det maa ogsaa indrømmes, at Provsten i 1638 skrev: H v a n d (som jeg forresten har citeret det før: Vejle Amts Aarbøger 1926, S. 100), men man har jo hidtil altid, ogsaa Hr. Ravn (se hans: En Historisk-topografisk Beskrivelse af Sog-

¹⁾ Desværre er det jo heller ikke rigtigt, alt hvad Hr. Ravn fortæller i sin nedenfor ofte nævnte Beskrivelse over Elbo og Holmans Herreder. Lejligheden skal nyttes til her at oplyse, at t. Ex. er samtlige Ejerrækker, henhørende til Gaarde i Taule Nebel By (Side 442 f.) ukorrekte, og hver enkelt for sig knyttet til forkerte Gaarde, hvilket strax fremgaar, blot ved Sammenligning mellem den trykte Auktionsplakat fra Bortsalget 1765, og en saa let tilgængelig Kilde som ældste Originalkort i Matrikulsarkivet. Her er jo ikke Stedet at komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal af rent lokal Interesse, men jeg skal gøre Forsøg paa ved førstkommende Lejlighed og paa det rette Sted: Vejle Amts Aarbøger, at fremsætte mine Bemærkninger, der ikke støtter sig til løseligt sammenstillede Jordebogslister, men paa en for Aar tilbage foretaget omstændelig Excerptering af Fæsteregistrene i Koldinghus Lens og Rytterdistrikts Regnskaber, hvorved som bekendt ethvert Fæsterskifte kan verificeres, samt andre Kilder. Saadanne Ejerlister er vel overvejende af lokal Interesse, men derfor burde de alligevel være rigtige, og man maa haabe, at de for andre Sognes Vedkommende er mere korrekte i Hr. Ravns Bog, end de for Taulov.